

1 Przez lądy i oceany

Cele lekcji: Dowiesz się, czym są południki i równoleżniki. Poznasz rozmieszczenie kontynentów oraz oceanów na naszej planecie. Nauczysz się określać położenie punktów i kontynentów na półkulach Ziemi.

Na dobry początek

1 Na podstawie fotografii uzupełnij zdania.

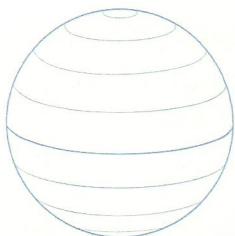
A. Na fotografii przedstawiono _____,
który jest _____ Ziemi.

B. Linia przerywaną zaznaczono na zdjęciu przebieg
_____.

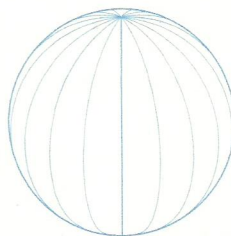

2 Rysunki przedstawiają układ południków i równoleżników na kuli ziemskiej.

A.

B.

Podpisz rysunki, a następnie zaznacz w każdym wierszu tabeli literę odpowiadającą rysunkowi przedstawiającemu linie, których dotyczy informacja.

Lp.	Informacja	Rysunek	
1.	Łączą bieguny Ziemi.	A	B
2.	Wyznaczają kierunek północny i kierunek południowy.	A	B
3.	Należą do nich zwrotniki i koła podbiegunowe.	A	B
4.	Wszystkie są jednakowej długości.	A	B
5.	Wyznaczają kierunek wschodni i kierunek zachodni.	A	B

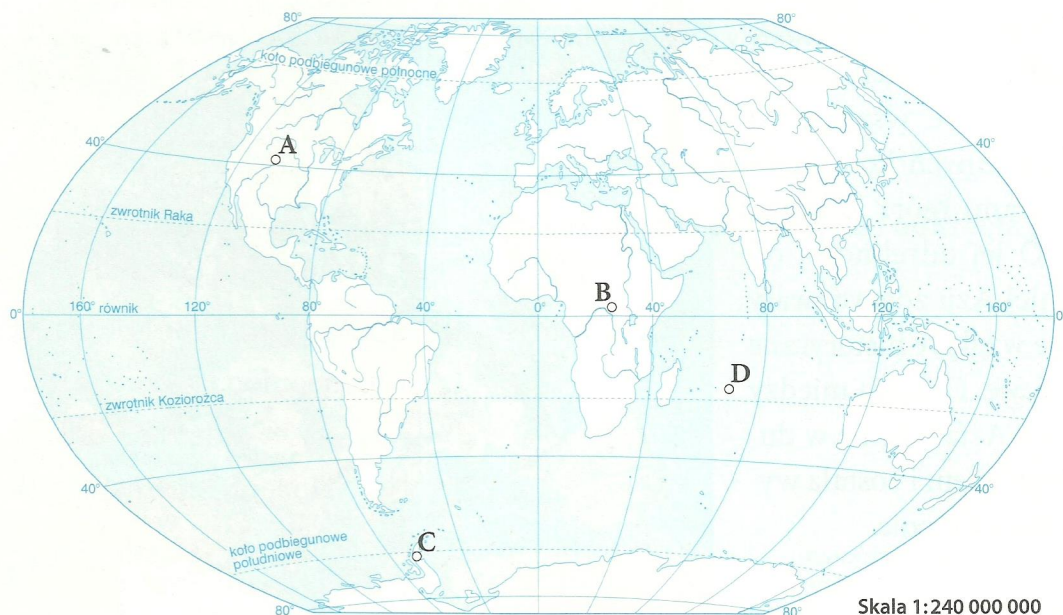
3 Na mapie konturowej świata zaznaczono punkty A–D.

Obejrzyj animację
docwiczenia.pl
Kod: N57AB6

Obejrzyj animację
docwiczenia.pl
Kod: N5CYAG

Wykonaj polecenia.

- Zaznacz na mapie czerwoną linią równik, a niebieską – południk 0° .
- Oceń prawdziwość informacji. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F, jeśli jest fałszywa.

1.	Punkt A leży na półkuli północnej.	P	F
2.	Na półkuli południowej znajduje się tylko punkt C.	P	F
3.	Punkt D leży na półkuli południowej oraz na półkuli wschodniej.	P	F
4.	Punkt B leży na półkuli północnej i na półkuli południowej.	P	F

4 Na podstawie mapy z zadania 3 uzupełnij zdania.

- W Afryce leży punkt _____.
- Punkt D leży na Oceanie _____.
- Kontynentem, na którym znajduje się punkt C, jest _____.
- Kontynentem, który leży na wszystkich półkulach, jest _____.
- Kontynentami położonymi w całości na półkuli północnej są _____
_____ i _____.

[illegible]

A. Podaj nazwę gór, po których wschodniej stronie przebiega granica między Europą a Azją. _____

B. Ustal, na którym kontynencie leży Elbrus – najwyższy szczyt Kaukazu. _____

C. Podaj nazwy dwóch mórz oddzielających Europę od Azji (pamiętaj, że Morze Kaspijskie to jezioro).

D. Podaj nazwę morza oddzielającego Europę od Afryki. _____

Zapamiętaj !

- Południki i równoleżniki to linie na mapach i globusie. Południki wyznaczają kierunki północny i południowy, a równoleżniki – kierunki wschodni i zachodni.
- Płaszczyzna równika dzieli kulę ziemską na półkulę północną i półkulę południową, a płaszczyzna południków 0° i 180° – na półkulę zachodnią i półkulę wschodnią.
- Na Ziemi znajduje się siedem kontynentów (Azja, Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Antarktyda, Europa i Australia) oraz pięć oceanów (Ocean Spokojny, Ocean Atlantycki, Ocean Indyjski, Ocean Południowy i Ocean Arktyczny).

2 Pierwsze podróże geograficzne

Cele lekcji: Wymienisz wielkich podróżników i odkrywców oraz ich ważniejsze dokonania. Poznasz nazwy obszarów, przez które wiodły trasy ich wypraw.

Na dobry początek

1 Uzupełnij schemat literami A–D tak, aby przedstawiał osiągnięcia i odkrycia geograficzne we właściwej kolejności.

A. Dotarcie do Indii drogą morską, po opłynięciu Afryki.

B. Zdobywanie bieguna północnego.

C. Odkrycie Australii.

D. Opłynięcie Ziemi dookoła.

najwcześniejsze

najpóźniejsze

2 Połącz liniami nazwiska podróżników z właściwymi dokonaniami.

Krzysztof Kolumb •

Henry Stanley •

Edmund Hillary i Tenzing Norgay •

Ferdynand Magellan •

• Dotarcie drogą lądową do Chin.

• Zdobywanie najwyższego szczytu Ziemi.

• Odnalezienie źródeł Nilu.

• Odkrycie Ameryki.

• Dowodzenie wyprawą, która opłynęła Ziemię.

3 Uczniowie rozmawiali o przyczynach podróży geograficznych. Ustal, kto z nich nie miał racji, i zaznacz właściwe imię.

Krzysztof Kolumb chciał wytyczyć nowy szlak handlowy między Europą a Indiami.

Tak, ten sam cel przyświecał później i innym podróżnikom, np. Jamesowi Cookowi.

Wyprawa Ferdynanda Magellana udowodniła, że Ziemia ma kulisty kształt.

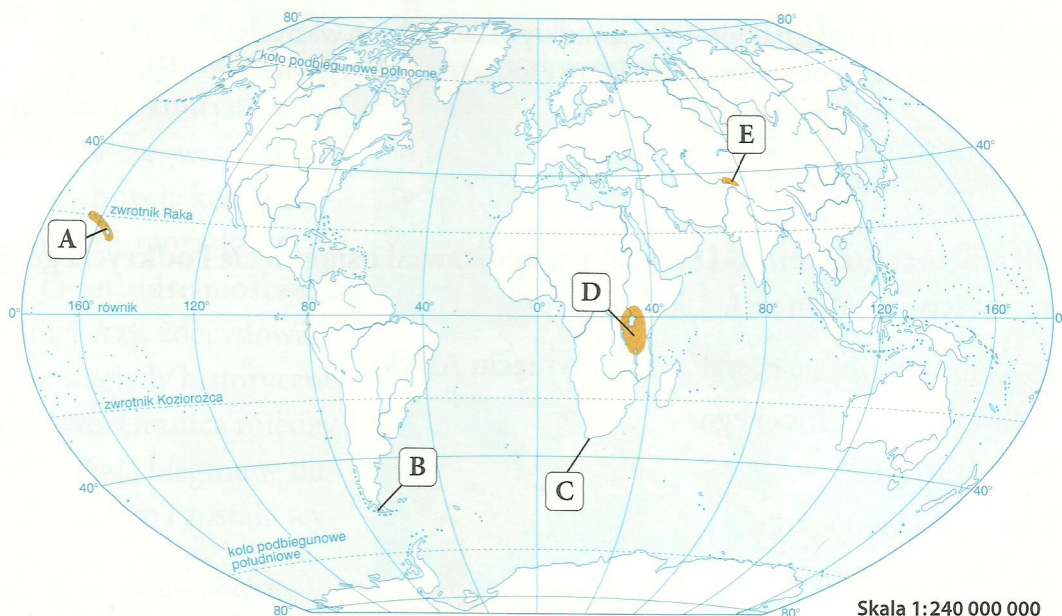
Tomek

Marcin

Ania

Na podstawie informacji zamieszczonych w podręczniku wykonaj polecenia.

a) Rozpoznaj opisane obiekty, a następnie wpisz w odpowiednich miejscach ich nazwy oraz numery, którymi oznaczono je na mapie.

Lp.	Informacja	Nazwa obiektu	Litera na mapie
1.	Góry, przez które przeprawiał się Marco Polo podczas podróży do Chin.		
2.	Najdalej wysunięty na południe przylądek Afryki. Został odkryty przez Vasco da Gamę.		
3.	Wyżyna, na której znajduje się jezioro Tanganika (jego okolice badał David Livingstone).		
4.	Wyspy odkryte przez Jamesa Cooka. Podróżnik zginął na nich z rąk tubylców.		
5.	Cieśnina nazwana imieniem dowódcy wyprawy, która jako pierwsza opłynęła Ziemię.		

b) Narysuj na mapie trasę wyprawy Krzysztofa Kolumba z Hiszpanii na Haiti i Kubę. Następnie podpisz te wyspy odpowiednio literami H i K.

c) Narysuj na mapie trasę wyprawy Ferdynanda Magellana. Następnie podpisz Ocean Spokojny, któremu nazwę nadał ten podróżnik, oraz Filipiny – wyspy, na których zginął.

Paweł Edmund Strzelecki – polski podróżnik i odkrywca

Paweł Edmund Strzelecki (1797–1873) był geografem, geologiem i jednym z najsłynniejszych polskich podróżników. Odbił podróż dookoła świata. Prowadził badania naukowe w Ameryce Północnej,

Ameryce Południowej, a także w Australii i na wyspach znajdujących się na Oceanie Spokojnym. Największych odkryć dokonał w Australii. Odnalazł najwyższe pasmo Wielkich Gór Wododziałowych (Góry Śnieżne) i zdobył ich najwyższy szczyt (najwyższy szczyt Australii), który nazwał Górą Kościuszki. Opracował mapę geologiczną południowo-wschodniej Australii i Tasmanii. Odnalazł na tych terenach złoża węgla brunatnego, ropy naftowej i złota. Jego imię nosi kilka obiektów geograficznych.

Góry Śnieżne mają wysokość porównywalną do Tatr. Ich najwyższy szczyt liczy 2228 m n.p.m.

Rozwiąż zadania na podstawie powyższych informacji

5

Podaj nazwy:

a) obszarów, które badał Paweł E. Strzelecki.

b) najwyższego szczytu Australii.

6

Odszukaj na mapie trzy obiekty geograficzne, które nazwano na cześć Pawła E. Strzeleckiego i zapisz ich nazwy.

Ferdynand Magellan opłynął Amerykę od południa już po niespełna 30 latach od odkrycia tej części świata. Dużo trudniejsze okazało się wyznaczenie trasy, którą można opłynąć Amerykę od północy. Na podbiegunowych wodach łód zastępował drogę żeglarzom nawet latem. Wiele statków zostało unieruchomionych wśród lodu na kilka miesięcy. Bywało, że piętrzące się masy lodu miażdżyły drewniane statki, a żeglarze tracili życie. Dopiero po kilkuset latach zmagania (w latach 1903–1906) trasę Przejścia Północno-Zachodniego wyznaczył Roald Amundsen – późniejszy zdobywca bieguna południowego.

7 Na podstawie tekstu oraz mapy wykonaj polecenia.

a) Dlaczego wytyczenie trasy Przejścia Północno-Zachodniego było trudniejsze niż opłynięcie Ameryki od południa? Podaj dwie przyczyny.

1. _____
2. _____

b) Podaj nazwy dwóch mórz i dwóch cieśnin na trasie Przejścia Północno-Zachodniego.

- _____

Zapamiętaj !

- Do największych podróżników i odkrywców należą: Marco Polo, który drogą lądową dotarł do wschodniej Azji, Krzysztof Kolumb, odkrywca Ameryki, oraz Ferdynand Magellan – dowódca wyprawy, która pierwsza opłynęła Ziemię.
- Do większych dokonań w XX wieku należało: zdobycie bieguna północnego i bieguna południowego, zdobycie Mount Everestu oraz zejście na dno Rowu Mariańskiego.

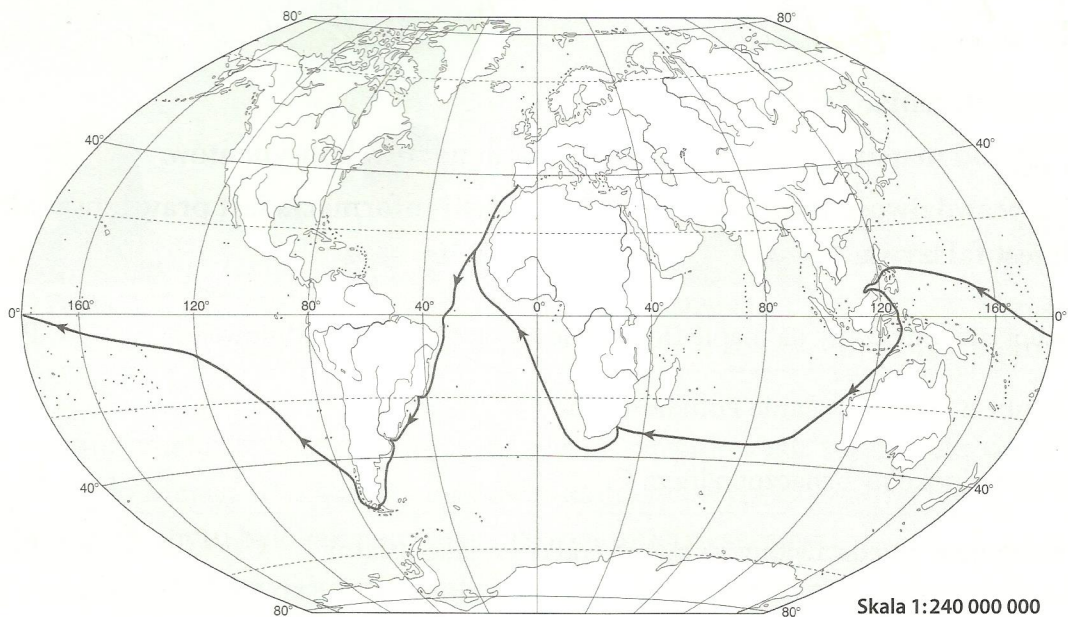
Sprawdź, czy potrafisz

Lądy i oceany na Ziemi

- 1 Odszukaj w poniższym tekście nieprawdziwą informację. Skreśl błędne zdanie i zapisz je tak, żeby zawierało informację prawdziwą.

Równoleżniki to linie na mapie lub globusie. Wyznaczają one kierunki wschodni i zachodni. Przecinają południki pod kątem prostym. Wszystkie są jednakowej długości. Do ważnych równoleżników należą równik, zwrotnik Raka, zwrotnik Koziorożca, koło podbiegunowe północne i koło podbiegunowe południowe.

- 2 Na mapie przedstawiono trasę pierwszej podróży dookoła świata.

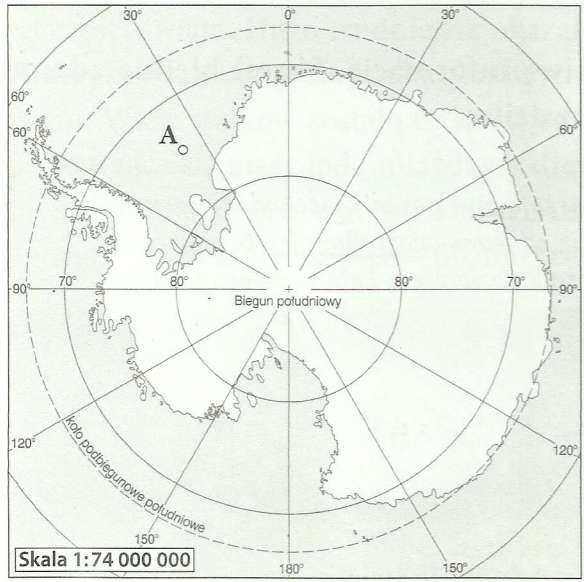

Podkreśl właściwe informacje w poniższych zdaniach.

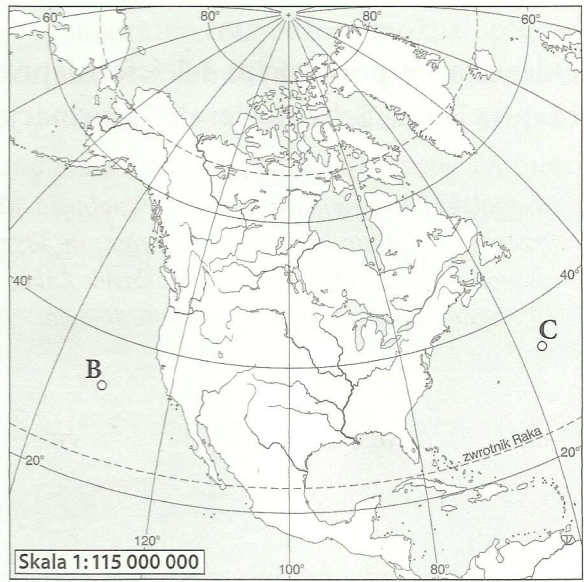
- A. Na mapie przedstawiono trasę wyprawy, którą dowodził **Krzysztof Kolumb** / **Ferdynand Magellan**.
- B. Trasa wyprawy czterokrotnie przecięła zwrotnik **Raka** / **Koziorożca**.
- C. Żeglarze podczas podróży przez Ocean Spokojny przekroczyli południk **0°** / **180°**.
- D. Trasa wyprawy przebiegała przez trzy oceany: Ocean Atlantycki, Ocean Spokojny i Ocean Południowy / Ocean Indyjski.

3 Na mapach I i II przedstawiono dwa kontynenty, a także zaznaczono punkty A-C.

I.

II.

Wykonaj polecenia.

- a) Zapisz pod mapami nazwy przedstawionych na nich kontynentów.
- b) Oceń prawdziwość informacji. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F, jeśli jest fałszywa.

1.	Kontynent ukazany na mapie II znajduje się na półkuli południowej.	P	F
2.	Punkt A leży na Oceanie Południowym.	P	F
3.	Ocean Spokojny oznaczono literą C.	P	F
4.	Kontynent przedstawiony na mapie I odkryto jako ostatni.	P	F

4 Zapisz nazwiska podróżników, których dokonania opisano poniżej.

- A. W XIII wieku odbył podróż drogą lądową do stolicy Chin – Pekinu.
- B. Odkrył wiele wysp na Oceanie Spokojnym, w tym Hawaje. Badał wschodnie wybrzeże Australii i północno-zachodnie wybrzeże Ameryki Północnej.
- C. Chciał dopłynąć do Indii trasą wiodącą przez Ocean Atlantycki. Dotarł do nieznanego Europejczykom lądu, który później nazwano Ameryką.